

L'ENIGMA DE L'URSS ¹

Lev Trotski

21 de juny de 1939

versió catalana feta per Alejo Martínez – alejomp@lycos.es - des de: "El enigma de la URSS", en, *Escritos*, Tom X, Volum 2, Editorial Pluma, Bogotà, pp. 516-531.

Principals mòbils de la política del Kremlin

Hitler i l'URSS

El futur de les aliances militars

Dos trets són característics de l'actual política internacional de les grans potències. Primer, la manca de tot sistema o conseqüència en la seua acció. Gran Bretanya, el país que històricament era el model de ponderada estabilitat, ha mostrat recentment oscil·lacions especialment fantàstiques. En l'època de l'acord de Munic, al setembre de l'any passat, Chamberlain proclamava "una nova era de pau" basada en la cooperació de quatre potències europees. En aqueixos dies, la consigna extraoficial dels conservadors era: "deixem-li a Alemanya les mans lliures en l'est". En l'actualitat, tots els esforços del govern britànic estan concentrats en assolir un acord amb Moscou contra Alemanya.

La Borsa londinenca, que aleshores celebrà l'acord de Munic amb un alça de valors, adapta avui el seu estat nerviós al curs de les negociacions anglosoviètiques. França segueix obedientment Anglaterra en aquests zig-zags: no pot fer una altra cosa. L'element constant de la política de Hitler és el seu agressiu dinamisme, però res més. Ningú sap on colpejarà Alemanya la pròxima vegada. És possible que ni el mateix Hitler ho sàpia en aquest moment. Els alts i baixos de la llei de "neutralitat" als Estats Units són també il·lustratius respecte d'això.

El segon tret de la política internacional, lligat estretament a l'anterior, és que ningú creu ningú, i ni tan sols es creu a si mateix. Qualsevol tractat pressuposa una confiança mútua, i una aliança militar exigeix major confiança inclús. Però les alternatives de les converses anglosoviètiques mostren clarament que no hi existeix tal confiança. No es tracta en absolut d'un problema moral abstracte, sinó simplement que l'actual situació objectiva de les potències mundials, per a les quals el món actual ha esdevingut massa petit, exclou tota possibilitat d'una política conseqüent, que permeta predir el futur i en què es puga confiar. Cada govern tracta d'assegurar-se, almenys, contra dues eventualitats. D'aquí l'espantosa duplicitat de la política mundial, la seua hipocresia, i les seues convulsions. Com més inexorable i tràgic sorgeix, en general, el pronòstic que la humanitat s'apropa amb els ulls tancats a una nova catàstrofe, més difícil es

fa preveure en particular què faran demà Alemanya o Anglaterra, per quin bàndol s'inclinarà Polònia, quina posició adoptarà Moscou.

Especialment, hi ha poques dades per a respondre l'última pregunta. La premsa soviètica s'ocupa escassament de política internacional. La raó per la qual el senyor Strang anà a Moscou i què hi està fent no és d'incumbència dels ciutadans soviètics. Generalment els despatxos de l'estranger es publiquen en l'última pàgina i hom els dóna sempre una presentació "neutral". La signatura de l'aliança italoalemanya o la fortificació de les illes Aland són enfocats com si foren fets ocorreguts en el planeta Mart.

Aquest simulacre d'objectivitat serveix per a deixar-li al Kremlin les mans lliures. Més d'una vegada la premsa mundial ha escrit sobre la "impenetrabilitat" dels objectius soviètics i com de poc són de "predir" els mètodes del Kremlin. Estarem més a prop de solucionar l'"impenetrable" enigma, quan reemplacem les especulacions sobre les simpaties i antipaties subjectives de Stalin, per una avaluació objectiva dels interessos de l'oligarquia soviètica, a què Stalin únicament es limita a personificar.

Principals mòbils de la política del Kremlin

Ningú "vol" la guerra i molts, a més a més, l'"odien". Això només significa que tots preferirien aconseguir els seus objectius per mitjans pacífics. Però això no implica de cap manera que no hi haurà guerra. Els objectius, quina pena!, són contradictoris i no permeten la reconciliació. Stalin vol la guerra menys que ningú, doncs és qui més por li té. Hi ha suficients raons perquè siga així. Les "porgues", monstruoses en la seua dimensió i els seus mètodes, reflecteixen la intolerable tensió que existeix en les relacions entre la burocràcia soviètica i el poble. La flor i nata del Partit Bolxevic, els dirigents de l'economia i del servei diplomàtic han estat exterminats. El millor de l'Estat Major, els ídols i herois de l'exèrcit i la marina, han estat eliminats. Stalin no ha realitzat aqueixes porgues per va capritx de dèspota oriental; fou obligat a fer-ho en la seua lluita per preservar el poder. Cal ben bé entendre açò.

Si seguim diàriament la premsa soviètica llegint amb atenció entre línies, sorgeix clarament que les capes dominants se senten odiades per tothom. Entre les masses populars corre l'amenaça: "Quan vinga la guerra, els ensenyarem". La burocràcia tremola per les posicions recentment guanyades. La cautela és el tret predominant del seu líder, en especial en els assumptes mundials. L'esperit de gosadia li és totalment estrany. No es deté, és cert, davant de l'ús de la força en una escala sense precedents, però només a condició d'assegurar-se per endavant la seua impunitat.

En canvi, recorre fàcilment a les concessions i retirades quan no està segur del resultat de la lluita. Japó mai s'hauria barrejat en una guerra amb Xina si no hagués sabut per endavant que Moscou no anava a aprofitar-se d'un pretext favorable per a intervenir. En el congrés del partit, al març d'enguany, Stalin declarà obertament per primera vegada que en l'àmbit econòmic la Unió

Soviètica es troba encara força lluny dels països capitalistes. Hagué d'admetre-ho no sols per tal d'explicar el baix nivell de vida de les masses, sinó també per a justificar les seues retirades en el camp de la política exterior. Stalin està preparat per a pagar la pau molt cara, per no dir a qualsevol preu. No perquè "odie" la guerra, sinó perquè tem mortalment les seues conseqüències.

Des d'aquest punt de vista, no resulta difícil avaluar els avantatges comparatius que per al Kremlin se'n derivarien de les dues alternatives: acord amb Alemanya o aliança amb les "democràcies". L'amistat amb Hitler significaria la immediata eliminació del perill de guerra en el front oest i la seua considerable reducció en l'Orient Llunyà. Una aliança amb les democràcies només implicaria la possibilitat de rebre ajuda en cas de guerra. Per descomptat, si no queda més que barallar, és més avantatjós tenir aliats que no quedar-se tot sol. Però la tasca bàsica de la política stalinista no és la de crear les condicions més favorables en cas de guerra, sinó la d'eludir-la. Aqueix és l'ocult significat de les freqüents afirmacions de Stalin, Molotov i Voroshilov en el sentit que l'URSS "no necessita aliats".

Cert és que ara es diu que la reconstitució de la Triple Entente és un mitjà segur d'impedir la guerra. Ningú, no obstant, explica per què l'Entente no ho assolí vint-i-cinc anys enrere. La creació de la Lliga de les Nacions fou impulsada, precisament, amb l'argument que, d'una altra manera, la divisió d'Europa en dos bàndols irreconciliables menaria inevitablement a una nova guerra.

Ara, com a resultat de l'experiència de "seguretat col·lectiva", els diplomàtics han arribat a la conclusió que la divisió d'Europa en dos bàndols irreconciliables és capaç de... impedir la guerra. Crega's o no!. El Kremlin, de totes maneres, no ho creu. Un acord amb Hitler significaria garantir les fronteres de l'URSS a condició que Moscou s'aparte de la política europea. És el que Stalin més desitja. Una aliança amb les democràcies asseguraria els límits de l'URSS només en la mateixa mesura en què ho faria amb les altres fronteres europees, convertint l'URSS en fiadora de les mateixes i, per tant, eliminant la possibilitat de romandre neutral. Esperar que una reconstitució de la Triple Entente pugui perpetuar l'*statu quo*, eliminant la possibilitat que es viole alguna frontera, seria viure en el regne de la il·lusió. Potser el perill de guerra seria, per un temps, menys urgent per a l'URSS; però, en compensació, es faria incommensurablement més extens. Una aliança de Moscou amb Londres i París significaria que, d'ací en avant, qualsevol fóra la frontera que violés, Hitler tindria contra ell immediatament als tres estats. Enfrontat a semblant risc, optaria probablement per donar el colp més gegantí: és a dir, una campanya contra l'URSS. En aqueix cas, la "seguretat" brindada per l'Entente podria fàcilment transformar-se en el seu oposat.

També en els altres aspectes, un acord amb Alemanya seria la millor solució que podria adoptar l'oligarquia moscovita. La Unió Soviètica proveiria sistemàticament Alemanya de gairebé tots els tipus de matèries primeres i aliments de què en manca. Alemanya podria subministrar-li a l'URSS

maquinària, productes industrials i també el necessari assessorament tècnic, tant per a la indústria en general com per a la producció bèl·lica en particular. Agafats per un acord entre aquests dos gegants, Polònia, Romania i els estats bàltics no tindrien una altra alternativa que limitar-se als modestos beneficis que se'n derivarien de la col·laboració i de les facilitats de trànsit. Moscou concediria gustosament a Berlín plena llibertat en la seua política exterior. Qualsevol que sota aquestes condicions mencionés la “defensa de la democràcia” seria immediatament declarat trotskista pel Kremlin, o agent de Chamberlain, o sicari de Wall Street, i afusellat immediatament.

Des del primer dia de la instal·lació del règim nacionalsocialista, Stalin mostrà sistemàticament i ferma la seua disposició a ésser amic de Hitler, a vegades en declaracions obertes, més sovint en insinuacions, silencis significatius, o alternatius èmfasis, els quals podien passar inadvertits als ciutadans soviètics, però de cap manera a qui anaven dirigits. W. Krivitzki, excap de la intel·ligència soviètica a Europa, ha descrit recentment el treball que amb aqueix fi es porta a terme entre bambolines. Només després d'una sèrie de rèpliques de Hitler extremadament hostils a aqueixa política soviètica, començà el viratge cap a la Lliga de les Nacions, la seguretat col·lectiva i els fronts populars. Aquesta nova melodia diplomàtica, acompanyada pels bombos, tambors i saxòfons de la Komintern, s'ha convertit en els darrers anys en una creixent amenaça per a tots els timpans. Però en cada moment de silenci es podien escoltar, darrere d'ella, més suaus, algunes notes un xic melancòliques però més íntimes, destinades a les oïdes de Berchtesgaden. En aquesta aparent dualitat hi ha una indubtable coherència interna.

A tota la premsa mundial li cridà l'atenció la franquesa amb què Stalin, en el seu informe al congrés del partit de març d'enguany, s'apropà a Alemanya, alhora que declarava a Anglaterra i França “provocadores de guerra, acostumades a encendre el foc amb les mans d'altres pobles”. No obstant, el discurs complementari de Manuilski sobre la política de la Komintern passà completament inadvertit, malgrat que també l'havia redactat Stalin. Per primera vegada, Manuilski reemplaçà la tradicional consigna de llibertat per a totes les colònies per una nova demanda: “la concreció del dret d'autodeterminació dels pobles *esclavitzats pels estats feixistes* [...] per això la Komintern reclama la lliure determinació d'Àustria [...] els Sudets [...] Corea, Formosa, Abissínia...” Pel que fa a l'Índia, Indoxina, Algèria i la resta de colònies de Gran Bretanya i França, l'agent de Stalin es limità a l'inofensiu desig que “les masses treballadores milloren la seua situació”. Al mateix temps, demanà que, d'aquell moment en avant, els pobles colonials “subordinen” la seua lluita per la llibertat “a l'interès de derrotar el feixisme, el pitjor enemic del poble treballador”. En altres paraules, segons la nova teoria de la Komintern, les colònies britàniques i franceses estan obligades a recolzar els països que les dominen, en la lluita d'aquests contra Alemanya, Itàlia i Japó.

La flagrant contradicció entre els dos discursos és, en realitat, una farsa. Stalin s'encarregà de la part més important de la feina: l'oferta directa a Hitler d'un acord contra els democràtics "provocadors de guerra". A Manuilski li encarregà espantar Hitler amb la perspectiva d'un acord entre l'URSS i els "provocadors" democràtics, explicant-los incidentalment els enormes avantatges que tindrien en cas de concertar una aliança amb l'URSS: ningú excepte el Kremlin, el vell amic dels pobles oprimits, podria suggerir a les colònies la idea que hauran de romandre lleials als seus opressors democràtics durant una guerra amb el feixisme. Aquests són els principals mòbils de la política del Kremlin, la unitat subjacent en les seues contradiccions. Està determinada de cap a peus pels interessos de la casta governant, que ha abandonat tots els principis menys el d'autoconservació.

Hitler i l'URSS

La mecànica ens ensenya que la força està determinada per la massa i la velocitat. La dinàmica de la política exterior de Hitler ha assegurat a Alemanya una posició preponderant a Europa i, en alguna mesura, en tot el món. Per quant de temps és una altra qüestió. Si Hitler es contingués (si ell *pogués* contenir-se), Londres li giraria una vegada més l'esquena a Moscou. D'altra banda, l'esperada resposta de Moscou a les proposicions de Londres depèn molt més de Hitler que no de Stalin. Si per fi Hitler respon a les insinuacions diplomàtiques de Moscou, Chamberlain serà rebutjat. Si Hitler vacil·la o sembla vacil·lar, el Kremlin farà tot el que està a les seues mans per tal de prolongar les negociacions. Stalin signarà un tractat amb Anglaterra només si es convenç que no pot assolir un acord amb Hitler.

Dimitrov, el secretari de la Komintern, complint ordres de Stalin, poc després de l'acord de Munic, anuncià un calendari precís de les pròximes campanyes de conquesta de Hitler. Hongria seria subjugada en la primavera de 1939; *en la tardor del mateix any seria envaïda Polònia*. L'any següent li tocaria a Iugoslàvia. En la tardor de 1940 Hitler envairia Romania i Bulgària. En la primavera de 1941 colpejaria França, Bèlgica, Holanda, Dinamarca i Suïssa. Finalment, en la tardor de 1941 Alemanya intentaria iniciar la seua ofensiva contra la Unió Soviètica.

És possible que aquesta informació (en forma menys precisa, per descomptat) haja estat obtinguda per la intel·ligència soviètica. Però també és possible que siga el producte d'una pura especulació, amb l'objectiu de mostrar que Alemanya pensa aixafar primer els seus veïns occidentals i només després girar els seus canons contra la Unió Soviètica. ¿En quina mesura es guiarà Hitler pel programa que exposà Dimitrov?

Al voltant d'aquest punt giren suposicions i plans en les distintes capitals d'Europa.

El primer capítol del plans mundial de Hitler, la creació d'una àmplia base nacional i d'un trampolí a Txecoslovàquia, ja ha estat completat. La propera

etapa de l'agressió germànica pot tenir dues variants: una d'elles, un acord immediat amb l'URSS, per tal de tenir les mans lliures en l'oest i sud-oest; en aqueix cas, els plans referents a Ucraïna, el Caucas i els Urals entrarien en la tercera etapa del pla de Hitler. L'altra, donar un immediat colp cap a l'est, desmembrant la Unió Soviètica i assegurant-se així la reraguarda oriental. En aquest altre cas, l'atac a l'oest seria el tercer capítol.

Una ferma aliança amb Moscou, en complet acord amb l'esperit de la tradició bismarkiana, no sols significaria enormes beneficis econòmics per a Alemanya, sinó que també li permetria desenvolupar una activa política mundial. No obstant, des del dia del seu accés al poder, Hitler ha menyspreat la mà estesa per Moscou. Després d'haver aixafat els "marxistes" alemanys, Hitler no podia, al principi del seu govern, debilitar la seua posició interna amb un apropament als "marxistes" moscovites. Però més importants eren les consideracions de la seua política exterior. Per tal d'induir Anglaterra a tancar els ulls davant del rearmament il·legal d'Alemanya i les violacions del Tractat de Versalles, Hitler hagué d'aparèixer com el defensor de la cultura europea contra la barbàrie bolxevic. Actualment, ambdós factors han perdut gran part de la seua importància. Dins d'Alemanya, després d'haver-se deshonrat per capitular davant dels nazis, els partits socialdemòcrata i comunista són en l'actualitat una ínfima minoria. A Moscou, tot el que queda del marxisme són alguns bustos de Marx.

El sorgiment d'una nova capa privilegiada en l'URSS i el repudi a la política de la revolució internacional, reforçat per l'extermini en massa dels revolucionaris, ha reduït enormement el temor que Moscou solia inspirar en el món capitalista. El volcà s'ha extingit, la lava s'ha refredat. Per descomptat, ara i sempre, els estats capitalistes facilitarien de bona gana la restauració del capitalisme en l'URSS. Però ja no la consideren un focus revolucionari. No hi ha necessitat ja de comptar amb un líder disposat a engegar una croada contra l'est. Hitler ha comprès abans que altres el significat social dels judicis i les porgues de Moscou; al capdavant, per a ell no és un secret que ni Zinoviev, ni Kamenev, ni Rikov, ni Bukharin, ni el mariscal Tukhatxevski, ni les dotzenes i centenars d'altres revolucionaris, estadistes, diplomàtics i generals *no* eren els seus agents. La necessitat de Hitler d'hipnotitzar Downing Street amb la idea d'una comunitat d'interessos contra l'URSS també ha desaparegut, perquè ha rebut d'Anglaterra més del que n'esperava, possiblement tot el que podria rebre sense recórrer a les armes. Si, no obstant això, no li fa concessions al Kremlin, és, evidentment, perquè té por de l'URSS. Amb els seus cent setanta milions d'habitants, els seus inescotables recursos naturals, els seus indubtables èxits en matèria industrial i el creixement dels mitjans de comunicació, l'URSS (segons pensa Hitler) envairia immediatament Polònia, Romania i els països bàltics, i colpejaria amb tot el seu pes les fronteres d'Alemanya tot just només quan el Tercer Reich es veiés embolicat en una lluita per la nova divisió del món. Per a possessionar-se de les colònies angleses i franceses, Hitler ha d'assegurar-se

primer la seua reraguarda, i està meditant sobre la possibilitat d'una guerra preventiva contra l'URSS.

Cert és que l'alt comandament alemany coneix ben bé, per la seua passada experiència, les dificultats que suposa ocupar Rússia o inclús només Ucraïna. No obstant, Hitler compta amb la inestabilitat del règim de Stalin. Pensa que unes quantes derrotes importants de l'Exèrcit Roig bastaran per a derrocar el govern del Kremlin. I com no hi ha forces organitzades en el país, i els emigrats blancs són completament aliens al poble, després de la caiguda de Stalin regnaria el caos durant llarg temps, la qual cosa podria utilitzar-se, d'una banda, per al saqueig econòmic directe (apoderar-se de les reserves d'or, traslladar tot tipus de matèries primeres, etcètera) i, per l'altra, per a colpejar cap a l'oest. Les permanents relacions comercials entre Alemanya i l'URSS (avui es parla novament de l'arribada a Moscou d'una delegació d'industrials de Berlín) no signifiquen per si mateixes que estiguem davant d'un llarg període de pau. En el millor dels casos, vol dir que la data de la guerra encara no ha estat decidida. Els crèdits per uns pocs centenars de milions de marcs no poden posposar la guerra ni tan sols per una hora, perquè allò que està en joc no són centenars de milions sinó desenes de bilions, la conquesta de països i continents sencers, un nou repartiment del món. Els crèdits perduts es carregaran en el compte de les despeses menors en què incorre tota gran empresa. Al mateix temps, l'oferta de nous crèdits poc abans de començar una guerra mundial no seria una mala forma de despistar l'adversari. De totes maneres, és precisament ara, en el moment crític de les converses anglosoviètiques, quan Hitler decidirà cap a on dirgirà la seua agressió. A l'est o a l'oest?

El futur de les aliances militars

Distingir entre el "segon" i el "tercer" capítol de la imminent expansió alemanya pot semblar un exercici pedant: una renovació de la Triple Entente privaria Hitler de l'oportunitat de portar a terme els seus plans en etapes i d'alternar els seus colps, perquè, al marge del lloc en què comence el conflicte, s'estendria immediatament a totes les fronteres alemanyes. No obstant, aqueixa idea només en part és vertadera.

Alemanya ocupa una posició central en relació amb els seus futurs enemics; pot maniobrar llençant les seues reserves al llarg de les seues línies operatives internes en les direccions més importants. En la mesura en què la iniciativa de les operacions militars vinga d'Alemanya (i al començament de la contesa li correspondrà sens dubte) seleccionarà, en el moment donat, el principal enemic a qui enfrontar, tractant com secundaris els altres fronts. La unitat entre Gran Bretanya, França i l'URSS podria, per cert, limitar considerablement la llibertat d'acció de l'alt comandament alemany, i per a això, per descomptat, es requeriria una aliança tripartida. Però aqueixa unitat d'acció ha de realitzar-se en els fets. Mentre, la tensa lluita que es desenvolupa pels termes del pacte ja ha mostrat en quina mesura cadascun dels participants s'està esforçant per

preservar la seua pròpia llibertat d'acció a costa del seu futur aliat. Si en el moment de perill l'un o l'altre membre de la nova Triple Entente considerés més oportú fer-se a una banda, Hitler estaria totalment disposat a proporcionar-li la base jurídica per a desfer el pacte. Per a això bastaria d'ocultar l'esclat de la guerra darrere de maniobres diplomàtiques que feren molt difícil determinar el "agressor", almenys des del punt de vista del membre de la Triple Entente interessat a enfosquir les coses. Però inclús, fora d'aquest cas extrem d'oberta "traïció", queda el problema de en quina *mesura* el pacte seria respectat. Si Alemanya ataca en l'Oest, Gran Bretanya acudirà immediatament en ajuda de França amb totes les seues forces perquè, allí i llavors, la seua pròpia sort estarà en joc.

No obstant, la situació seria completament distinta si Alemanya bolqués les seues forces principals cap a l'est. Per descomptat, Gran Bretanya i França no estarien interessades en una victòria decisiva d'Alemanya sobre l'URSS, però no tindrien res a objectar si ambdós països es debilitaren mútuament. En vista de la probable resistència de Polònia i Romania, de les immenses distàncies i de les grans masses de població, les tasques de Hitler en l'est són tan enormes que inclús si el curs de les operacions ho afavorís, exigirien moltíssimes forces i un temps considerable.

Durant aquest primer període, que els esdeveniments poden allargar o acurtar, Gran Bretanya i França fruirien d'una relativa comoditat per a mobilitzar-se, embarcar tropes britàniques a través del Canal, concentrar forces i escollir el moment apropiat, deixant que l'Exèrcit Roig suportés l'investida de l'atac alemany. Si llavors l'URSS es trobés en una situació difícil, els aliats podrien plantejar nous termes per a atorgar la seua ajuda, que al Kremlin li podria resultar difícil rebutjar. Stalin no estava equivocant quan digué, en el congrés del partit, que Gran Bretanya i França tenien interès en provocar una guerra entre Alemanya i la Unió Soviètica, per tal d'aparèixer en escena com a àrbitres, a l'últim moment, amb forces fresques.

Però també és cert que si Hitler distrau l'atenció fent rebombori per Danzig i després ataca cap a l'oest, Moscou voldrà traure ple avantatge de la seua posició. A la força, els estats fronterers l'ajudaran a fer-ho. Un atac directe de Hitler a Polònia despertaria, per descomptat, ràpides sospites en l'URSS, i el mateix govern de Varsòvia cridaria en la seua ajuda a l'Exèrcit Roig. En canvi, si Hitler anés cap a l'oest o cap al sud, Polònia i també Romania, amb el tàcit acord del Kremlin, s'oposarien amb totes les seues forces a l'entrada de l'Exèrcit Roig en els seus territoris. D'aquesta manera, França suportaria el pes principal del colp alemany. Moscou esperaria fent-se a una banda. No obstant, precisament perquè el nou pacte pot formular-se en el paper, la Triple Entente no sols romandria com una aliança militar, sinó també com un triangle d'interessos antagònics. Les sospites de Moscou són totalment naturals des del moment en què mai aconseguirà oposar França contra Gran Bretanya; però aquests països sempre trobaran un idioma comú per a exercir una pressió

conjunta sobre Moscou. Hitler pot aprofitar-se avantatjosament de l'antagonisme existent entre els mateixos aliats.

Però no per molt de temps. També en el bàndol totalitari esclataran les contradiccions, un poc després potser, però amb més violència. Inclús, fent a una banda el distant Tòquio, l'“eix” Berlín-Roma únicament sembla ferm i segur perquè Berlín pesa molt més que Roma i aquesta s'hi troba subordinada directament. Aquesta circumstància, indubtablement, produeix una concòrdia major i una acció més ràpida, però només dins de certs límits. Els tres integrants d'aquest bàndol es distingeixen per les seues pretensions extremes i les seues ganes mundials entraran en violent conflicte abans d'arribar a saciar-se. Cap “eix” resistirà el pes de la futura guerra.

El que s'ha dit no nega, per descomptat, cap significació a tots els tractats i aliances internacionals que d'una manera o una altra determinaran la posició inicial dels estats en la propera contesa. Però aquesta significació és molt limitada. Una vegada que es esclate, la guerra desbordarà ràpidament el marc dels acords diplomàtics, els plans econòmics i els càlculs militars. Un paraigua és útil com a protecció contra la pluja londinenca, però no pot protegir contra un cicló. Abans de reduir a ruïnes una part substancial del nostre planeta, el cicló destrossarà no pocs paraigües diplomàtics. Les “sagrades” obligacions dels tractats apareixeran com a fútils supersticions quan es comence a escriure al mig de núvols de gas verinós. *Sauve qui peut* serà la consigna dels governs, les nacions i les classes. Els tractats no resultaran més estables que els governs que els firmaren. L'oligarquia moscovita, de totes maneres, no sobreviurà a la guerra que tan profundament tem. La caiguda de Stalin, no obstant, no salvarà Hitler, el qual amb la infal·libilitat d'un somnàmbul està essent arrossegat a la major catàstrofe de la història. Si els altres protagonistes d'aquest sagnant joc se n'aprofitaran és una altra qüestió.

¹ “L'enigma de l'URSS.”, *International Socialist Review*, juny de 1971.